

VOKIETIJOS L. B. VALDYBOS

INFORMACIJOS

Informationsblatt der Litauischen Volksgemeinschaft in der Bundesrepublik Deutschland, e.V.

684 Lampertheim - Hüttenfeld

Romuva

Telefon (06256) 322

Nr. 6/7 (295/296) 1972 rugpiūčio 15

Šis leidinys leidžiamas rankraščio teisėmis. Pasi-
naudojant jo žiniomis, malon-
iai prašoma nurodyti šaltinį.

IŠ DEVYNIOLIKTOSIOS -

I DVIDEŠIMTĄJĄ _____

"Ateičiai tad studijų savaitės mums turi išlikti, kaip svarbi mūsų veikimo dalis. Šios studijų savaitės patyrimai turi ateityje kasmet vykstančias studijų savaites tobulinti".

Prof. dr. Z. Ivinskis

Tie žodžiai, pasakyti uždarant pirmąją studijų savaitę 1954-siais, iki šiol nenustoję savo prasmingumo. Kaip anuomet, taip ir šiandien jie mus skatina nepasitenkinti tuo, kas pasiekta, bet mokytis iš patirties ir nesustoti tobulėjimo kelyje.

XIX Lietuviškųjų studijų savaitė, įvykusi š. m. liepos 17-23 Stuttgarte-Hohenheime, jau priklauso istorijai. Aplamai ją galima laikyti pilnai pavykusia. Kol Vakarų Europos lietuviai vis dar neturi jokio kito tokio pobūdžio ir apimties kultūrinio renginio, pats studijų savaitės metinės tradicijos išlaikymas yra ir lieka pažymėtinas laimėjimas, kariuo reikia tik džiaugtis.

Padėka už tai nepaskutinėje vietoje priklauso Vokietijos LB Valdybai, visuomeninių organizacijų atstovams ir ypač atskiriems veikėjams už sugebėjimą darniai dirbti. Ir ši kartą reikėjo nemažo skaičiaus asmenų bendro darbo. Sprendžiant įvairius savaitės rangos, paskaitinės ir meninės programos reikalus, teko susidurti su daugeliu sunkumų ir tik daugelio talka jie nugalėti.

Kaip kasmet, didžiąją darbo našumą pakėlė Vokietijos lietuviai, bet malonu pažymėti vis didesnę kitų kraštų įsijungimą ne tik savaitės dalyviais, bet rengėjais ir atlikėjais. Tokiu būdu mūsų europinės savaitės įgauna daugiau lietuviškojo visuotinio numo bruožų ne vien tik kaip susitikimo vieta, bet ir kaip kūrybinio bendradarbiavimo laukas. Tą visuotinumą neabejotinai skatina palanki geografinė padėtis tarp tėvynės ir užjūrio išeivijos, turint mintyje vis didėjantį vasaros meto keliautojų srautą.

Šiemet ta linkme žengtas dar vienas reikšmingas žingsnis, kurį teigiamai vertinti turėtų kiekvienas, kam rūpi tokie esminiai lietuviškojo gyvenimo reikalai, kaip padalintų ir išsklaidytų mūsų jėgų santalka, apytaka ir apykaita. Ryšium su tuo verta įsidėmėti, kad šalia

nenugalimų, nuo mūsų nepriklausomų kliūčių, reikia kūrybiškai ir sumaniškai išnaudoti kiekvieną palankią progą, kokia atsitiktinė ar netikėta ji būtų.

Šiemetinė savaitė neišsižadėjo ir kito savo būdingo bruožo - būti ta vieta, kur susirenkama atokiai nuo blaškančio kasdienybės triukšmo apmąstyti savo lietuviškąją būtį gyvenamajame laike. Lietuviškosios veiklos pilnatvei reikia įvairių visuomeninių renginių. Reikia tad ir masinių, gausių, išpūdingo išorinio pasirodymo renginių, kurių reikalas ir reikšmė visiems akivaizdūs ir čia neneigiami. Tačiau europinės studijų savaitės nuo pat pradžios savo pašaukimą matė kitur, kitos rūšies veikloje. Kuklios mūsų galimybės verste vertė ir tebeverčia ne tiek savo išore, kiek vidumi rūpintis, ieškoti kokybėje atsvaros kiekybiniais trūkumams.

Todėl ne tiek svarbu, kad šiemetinės savaitės dalyvių skaičiaus vidurkis buvo kiek mažesnis, negu kai kuriais kitais metais. Svarbu, jog savaitė išlaikė savo lygį tiek atstovaujamo kraštų skaičium, tiek dalyvių kokybe, tiek idėjiniu krūviu. Gal daugiau reikėtų atsižvelgti į priekaištą, kad šiemetinės savaitės paskaitinė dalis buvusi **p e r k r a u t a**, ypač jos pirmoji diena.

Čia, regis, susikerta du geri, bet sunkiai suderinami norai. Iš vienos pusės norime išlaikyti studijinę savaitės paskirtį. Nuosekliai einant ta kryptimi, savaitės turėtų virsti seminaru. Seminaras, be abejo, reikalautų apsiriboti tik tokiais dalyviais, kurie atvyksta pasiruošę kietai padirbėti, kuriems neatrodo per sunku vieną savaitę metuose paaukoti lietuviškųjų klausimų svarstyboms.

Iš kitos pusės savaitės nenorėtų atsisakyti pilnatviškos lietuviškos asmenybės reikalavimo ieškoti pusiausvyros proto ir širdies darnoje: šalia paskaitų turėti vaizdinę ir meninę dalį, pasigėrėti ir pasigrožėti savųjų menininkų ir kūrėjų sukurtomis vertybėmis, pamatyti filmų, parodų ir pan. Esmėje proto ir vaizduotės dalykai vieni kitus papildo, tačiau savaitės laikas perdaug ribotas, kad viską sutalpintų. Nuosekliai einant antruoju keliu, savaitės turėtų tapti **k u l t ū r o s k o n g r e s u**, kuris savo spalvingu įvairumu ir patrauklumu būtų prieinamas platesniam žmonių skaičiui.

Galimas dalykas, kad ateityje, jeigu Vakarų Europos lietuvių visuomeninė-kultūrinė veikla labiau sustiprės, iškils reikalas tas abi savaitės kryptis išskirti ir paversti dviem savarankiškais renginiais, tačiau šiuo metu toks skyrimas neaktualus. Galvojant apie ateinančiąją savaitę, teks ir toliau jos rėmuose derinti skirtingus seminaro ir kultūros kongreso reikalavimus: pabrėžiant vieną pusę, aukoti kitą. Tai nelengvas uždavinys, laukiantis XX-sios Lietuviškųjų studijų savaitės rengėjų, kuriems nuoširdžiai linkime išvengti šiemetinio perkrovimo, bet ir nepamiršti, kad paskaitos ir toliau turėtų likti pagrindine savaitės dalimi.

Reikia sveikinti, kad jau iš anksto nustatytas sekančios Studijų savaitės laikas ir vieta: 1973 rugpiučio 19-26 Romuva-Hüttenfeldas. Tačiau tuo tarpu, vos tik pasibaigus XIX-sios savaitės darbams, dar per anksti kalbėti apie pasirengimus naujajai. Daug svarbiau susumuoti atliktojo darbo rezultatus, įvertinti stipriąsias ir silpnąsias puses. Ypač naudinga būtų permąstyti ir plačiau paskleisti savaitės minčių derlių, kuris buvo gausus.

Mąstymas glaudžiai siejasi su atmintimi tiek pavienio žmogaus, tiek tautos gyvenime, todėl savaitė šiemet priminė nemažai reikšmingų ir atmintinų dalykų. Prieš 50 metų užbaigti Steigiamojo seimo darbai (priimtoji pirma nuolatinė demokratinė Lietuvos Respublikos konsti-

tucija, žemės reformos įstatymas, Lietuvos universiteto atsteigimas, piniginio vieneto - lito įvedimas ir t.t.) išreiškė atgimusios lietuvių tautos subrendusią valstybingumo sąmonę, jos veiksmingą galią kurti savo valstybę ir laisvai joje tvarkytis.

Atsiliepiant į šią svarbią tautinę sukaktį, savaitėje išnagrinėtos 1922 m. Lietuvos konstitucijos vedamosios mintys, ryškinti šiuolaikiniai asmens ir valstybės santykiai, nušviestas rezistencinio sąjūdžio idėjų indėlis lietuviškosios demokratijos sampročio raidai. Minint Lietuvos universiteto 50 metų sukaktį, plačiai apžvelgti nūdienai Lietuvos švietimo ir aukštojo mokslo reikalai, mėginta susidaryti pilnesnį pasiekimų, vilčių ir pavojų vaizdą šioje svarbioje tautinio gyvenimo srityje. Pagerbtas savaitės pradininko, žymaus istoriko ir visuomenininko prof.Z.Ivinskio atminimas, komp.J.Naujalis ir rašyt.B.Sruogos kūrybinė veikla.

Neliko nuošaly nė paskutiniai įvykiai Lietuvoje, į kuriuos atsiliepta teorinėje plotmėje nagrinėjant sudėtingą tautiškumo ir religijos santykį, o praktiškai - pagilintas mūsų turimas religinio gyvenimo vaizdas bedieviškoje priešpauzoje, kur nūdienė kova už pagrindines žmogaus teises neatsiejama nuo religinės laisvės siekio.

Pasibaigusioji savaitė paliudijo gyvąją, kuriančiąją ir kovojančiąją Lietuvą ir kviečia kiekvieną būti to liudijimo dalininku.

Dr.Kajetonas J.Čeginskas

XIX EUROPOS LIETUVIŠKŲJŲ STUDIJŲ SAVAITĖ

Šiomet vyko liepos 17-23 tose pačiose Rottenburgo vyskupijos katalikų akademijos (Stuttgart-Hohenheim, Paracelsus-Str.91) patalpose, kuriose buvo suruoštos ir paskutiniaisiais dvejais metais. Dalyviai pradėjo rinktis liepos 17 popiet. 20 val. įvyko susipažinimo vakaronė.

XIX Studijų savaitė pradėta liepos 18 rytą pamaldomis, kurias laikė prof.dr. J. J ū r a i t i s iš Šveicarijos. Jis kvietė visus pasimelsti už nuolatinį studijų savaitės dalyvį ir paskaitininką prof. dr.Z.Ivinskį, kuris savo tauria asmenybe įnešdavo giedrios nuotaikos į šiuos lietuviškosios inteligentijos pobūvius. Prof.Jūraitis, rūpindamasis dvasiniu patarnavimu, visą savaitę kasryt aukojo šv.mišias, vis pateikdamas gilių ir originalių minčių pamoksluose.

Oficialiai Studijų savaitę a t i d a r ė jos moderatorius dr.K.J. Č e g i n s k a s liepos 18-tą 9,45 val. linkėdamas, kad šis kultūrinis lietuvių bendravimas būtų indėlis į pasaulio kultūrą ir liudytų Lietuvą šioje pasaulio dalyje. Jis priminė tragiškuosius įvykius tėvynėje - ugnį ir kraują - ir pavergėjų pastangas nuslėpti juos nuo pasaulio akių. Tačiau pro visas užtvaras prasiveržia galingas slopinamos tautos šauksmas - Laisvės, laisvės... Būtume kurti, jei jo neišgirstume.

Gedime dėl ankstyvos prof.dr.Z.Ivinskio mirties. Savo kruopščiai paruoštomis, viską nors nauja paskelbiančiomis paskaitomis jis kėlė lietuviškųjų studijų savaitės lygį. Asmeniškai jis buvo šiltas, užkrečiantis entuziazmu. Net pernai, jau ligos nukamuotas, jis skaitė paskaitą ir gyvai dalyvavo mūsų kultūrinėje puotoje.

- 4 -

Atsistojimu pagerbti žuvusieji už Lietuvos laisvę ir mirusieji patriotai.

Moderatorius pastebėjo, kad nuolatiniam studijų savaičių dalyviui, rengėjui ir paskaitininkui dr.J.Griniui šiemet sukako 70 metų amžiaus, jį pasveikino ir palinkėjo neapleisti lietuviškosios kūrybos barų. Stud.Kr.Pauliukevičiūtė įteikė jubiliatui puokštę gėlių.

Dr.K.J.Čeginskas dėkojo paskaitininkams, palankiai atsi/liepusiems į jo kvietimą ir per trumpą laiką paruošusiems savo pranešimus. Perskaityti sveikinimai.

Pirmasis XIX Liet.studijų savaitės paskaitininkas buvo kun.Br.Liubinas, antradienio rytą skaitęs istorinę apžvalgą apie V o k i e t i - j o s l i e t u v i ū b e n d r u o m e n ė s a p y l i n k e s. Pristatydamas prelegentą, dr.K.J.Čeginskas nurodė jo kvalifikacijas kalbėti ta tema. Kun.Liubinas daug metų dirba VLB vadovybėje kaip Valdybos pirmininkas ir vicepirmininkas, kaip Tarybos narys ir einąs įvairias kitas pareigas. Jis taip pat pabrėžė, jog šiame lietuviškosios inteligentijos sąskrydy pritinka pirmiausia kalbėti apie Vokietijos lietuvių bendruomenę, nes ji daugelį metų globoja studijų savaitės ir jas finansiškai remia.

Paskaitininkas pastebėjo, kad jo pranešimas yra tąsa praeitais metais apie Vokietijos LB skaityto pranešimo. Jis nebus baigtas ir šiemet. Šikart kalbėsias apie VLB apylinkių veiklą. Sukauptą medžiagą suskirstė į dvi dalis - į iki šios dienos veikiančių ir jau nustojuusių veikti apylinkių apžvalgą.

Šiuo metu Vokietijoje veikia 33 LB apylinkės: Bad Zwischenahno, Berlino, Bielefeldo, Bocholto, Bonn-Kölno, Bremeno, Burgsteinfurto, Darmstadto, Dillingeno, Dortmundo, Düsseldorfo, Geesthachto, Hageno, Hamburgo, Hanau, Hüttenfeldo-Römvos, Kaiserslauterno, Krefeldo, Lebstedto-Salzgitter, Lübecko, Mainzo, Memmingeno, Miesau, Müncheno, Neustadto/Holst., Pinnebergo, Osnabrücko, Rastatto, Rendsburgo, Saaro, Schwetzingeno, Stuttgarto ir Hannoverio.

Peržiūrėjęs archyvo bylas, jis suradęs pėdsakus lygiai tiek pat nustojusių veikti apylinkių. Tai Augsburgas, Bambergas, Bensheimo-Auerbachas, Diepholzas, Dornstado, Duisburgas, Essen/Ruhr, Emsdettenas, Frankfurtas/a.M., Fürthas, Gautingas, Gross Ringas, Heidesheimas, Hohenfeldas, Ingolstadtas, Mühlheimo/Ruhr, Münsterio b.Dieburgas, Münsterio/Westf., Neumünsterio, Nordhessenas, Ober Eselsbergo-Ulm, Rumbeckas, Schnelldorfas, Schweinfurto, Schwenningenas, Sievershüttenas, Springes, Vechtą, Wallhausenas, Weinheimą, Wetter/Ruhr, Wolfenbüttelio ir Würzburgas VLB apylinkės.

Pažymėjęs, kad Vokietijoje tikriausiai veikė daugiau LB apylinkių, negu jam pavyko nustatyti, kun.Br.Liubinas apžvelgė būdinguosius savo darbą sustabdžiusių apylinkių veiklos bruožus, suminėjo jų veiklos našta nešusių asmenis ir bandė atsekti jų mirties priežastis, kurios esančios: narių išnykimas (mirtis, emigracija, išsisklaidymas), nesugyvenimas, vadovybės žmonių, kai kurių įgaliotinių prie kraštų vyriausybių bei VLB Tarybos rinkimų komisijos narių šališkumas LB apylinkių darbuotojų atžvilgiu, mišrios šeimos, ginčai dėl BALFO šalpos dalinimo ir jos nutraukimas, rėmimas apylinkės veiklos vienu asmeniu. Prelegentas patarė apylinkėms ir Vokietijos LB Valdybai pasitikrinti, ar ir dar veikiančiuose vienetuose nesireiškia tie patys irimo pradai.

Po paskaitos pasisakė keletas senųjų LB veikėjų. Jie kalbėjo apie LB

apylinkių ir aplamai apie lietuviškosios veiklos menkėjimo priežastis. Iš kitų kraštų atvykę svečiai lygino lietuviybės padėtį savo gyvenamosiose šalyse su Vokietijos. Prieita išvada, kad šios dienos tema davė medžiagos liūdniems svarstymams, tačiau iš faktų, kad ir liūdnu, galima ir reikia mokytis.

Pirmoji Studijų savaitės diena buvo perkrauta pranešimais ir diskusijomis, nusitęsusiomis iki vidurnakčio. Popietinių pranešimų seriją pradėjo prof.dr.Mickūnas, Kauno politechnikos instituto radijo ir elektronikos fakulteto prodekanas, ilgesnį laiką dirbęs mokslinį darbą Müncheno universitete. Jo pranešimo tema - M o k s l o i r m o k s l i n i o d a r b o s a l y g o s d a b a r t i n e j e L i e t u v o j e .

Į mokyklą vaikai ateina normaliai 7 metų amžiaus. Pradžios ir vidurinis mokslas tęsiasi 11 metų (kitur Sovietų Sąjungoje 10 metų). Brandos atestatą jaunuoliai gauna būdami 18 metų amžiaus. Patekti į aukštąsias mokyklas nėra lengva, nes norinčių studijuoti yra žymiai daugiau, negu laisvų vietų. Todėl reikia laikyti įstojamuosius egzaminus.

Lietuvoje aukštosioms mokykloms yra Vilniaus universitetas, institutai ir akademijos. Vienas institutų yra Kauno politechnikos institutas. Jis gimė 1950, Kauno (Vytauto Didž.) universitetą padalinus į Kauno politechnikos ir medicinos institutus.

Jaunuoliai, studijuoją aukštosiose mokyklose, išvengia karinės prievolės atlikimo: karinį parengimą išeina studijų metu. Darbo krūvis yra žymus: 36 privalomos valandos per savaitę (12 valandų paskaitų, pratybos, laboratoriniai darbai ir t.t.). Technikai, baigę tris kursus, eina į fabrikus gamybinio darbo. Baigę keturis kursus, jaunieji specialistai skirstomi į gamyklas, kur turi dirbti dvejus metus. Tai vad. priešdiplominė praktika.

Tą patį aukštosios mokyklos kursą galima baigti v a k a r i n i a m e m o k y m e . Čia dirbama 16 valandų per savaitę (4 dienos po 4 valandas). Vakarinio mokymo studentai dienos metu dirba įmonėse ir gauna normalią algą, bet užtat negauna stipendijų. Studijų laikas čia ilgesnis - 6 metai. Jas baigia mažesnis studentų % (ca.30%).

Kauno politechnikos institute yra ir n e a k i v a i z d i n i s skyrius, kur studijuojama korespondenciniu būdu. Neakivaizdinio skyriaus studentai taip pat negauna stipendijų.

Lietuvos aukštosiose mokyklose mokslas einamas pagal t i p i n i u s mokslo planus visai Sovietų Sąjungai. Institutas gali juos keisti 20%. Dėstoma lietuvių kalba, bet yra ir rusų grupių, kurias Kauno politechnikos institute sudaro apie 20% visų studentų.

S t i p e n d i j a pirmaisiais mokslo metais siekia 35 rbl. Kasmet pridedama po 10 rbl. 73% studentų gauna stipendijas. Pragyventi iš jų, ypač pradžioj, labai sunku.

Pedagoginiai aukštųjų mokyklų laipsniai yra: asistentas, dėstytojas, vyr.dėstytojas, einąs docento pareigas, docentas ir profesorius. Aukštieji mokslo laipsniai - mokslo kandidatas ir daktaras.

A t l y g i n i m a i aukštųjų mokyklų personalo nėra dideli; gamyklos moka daugiau. Todėl sunku gauti gabių žmonių, nes jie nueina į gamyklas. Asmenys, turį mokslinius laipsnius, gauna žymiai didesnius atlyginimus. Dabar norima aukštųjų mokyklų darbuotojų atlyginimus pakelti, bent sulyginant juos su gamyklų mokamais.

- 6 -

Baigdamas savo pranešimą, prof. Mickūnas pageidavo tampresnių ryšių tarp tėvynės ir išeivijos.

Antrasis antradienio popiečio pranešėjas buvo prof. dr. R. V a i š n y s iš JAV-bių. Pristatydamas jį auditorijai, moderatorius nurodė, jog prelegentas yra gimęs 1937 Kaune (tokio pat amžiaus, kaip ir prof. Mickūnas), gimnaziją lankyti pradėjo Stuttgarte, ją baigė ir kitus mokslus ėjo JAV-bėse. Fizikas, chemikas, matematikas. Vadovauja dviem fakultetams Yale universitete. Aktyvus "Santaros" veikėjas. Š.m. balandžio-birželio mėn. mokslo tikslais lankėsi Vilniuje su žmona dr. Elona ir dviem vaikučiais. Gyveno studentų namuose. Jo pranešimo tema - L i e t u v o s m o k s l o l y g i s .

Prof. dr. Vaišnys pirmiausia pastebėjo, kad Lietuvoje jam teko bendrauti su Vilniaus universiteto ir Lietuvos mokslų akademijos darbuotojais. Susidarė įspūdis, kad jei JAV-bių aukštosios mokyklos deda akcentą ant paruošimo studentų tyrimo darbui, tai tokios pat Lietuvos institucijos daugiau atsideda mokymui. Rezultatas: JAV-bėse paruošiami savarankūs, Lietuvoje - siauri specialistai. Vilniuje aukšto lygio yra pasiekę tikimybių teoriją vystą ir puslaidininkių fizikos katedros mokslininkai. Atsilikę geologiniai tyrimai. Sunkias darbo sąlygas turi jauni, gabūs ir išsilavinę gamtos fakulteto darbuotojai. Studentai dirba rimtai. Disertaciniai darbai aukšto lygio. Jų gynimas vyksta daugiausia rusų kalba.

Lietuviai studentai yra mažiau savarankūs, negu amerikiečiai. Vilniaus studentui, turinčiam per savaitę išklaudyti 36 valandas, nebelieka laiko savarankiam darbui. JAV-bių universitetai ruošia studentus problemoms spręsti, o Lietuvos - pateikia problemų sprendimus.

Sovietų Sąjunga seka JAV-bių technologijos pažangą, bet yra atsilikusi apie 10-15 metų. Lietuva turėtų ugdyti savarankesnius bei išradingesnius studentus. Lietuviai turi galimybę pasimokyti iš amerikiečių klaidų, bet neturi pakankamos informacijos dėl stokos gerų ryšių su užsieniu. Nurodė pavyzdį, kaip prieš 12 metų, sprendžiant Kalifornijos vandens švarinimo problemą, padaryta klaidų. Lietuvoje dabar einama tuo pačiu klaidingu keliu.

Per diskusijas po prof. Mickūno ir prof. Vaišnio pranešimų pasitikslinkinta, kad į 36 valandas, privalomas per savaitę išklaudyti Lietuvos studentams, įeina ir politinis švietimas, svetimų kalbų mokymasis, fizinis lavinimas ir kt. Gamtos mokslų ir kiti dėstytojai įpareigoti remtis materialistine pasaulėžiūra. Fakultetai užsienio literatūros turi. Jie gali naudotis tie, kurie moka svetimas kalbas.

Atkreiptas dėmesys į iškabintą Lietuvos gyvūnijos žemėlapi, išspausdintą Maskvoje rusiškomis raidėmis su daugeliu klaidų vietovių pavadinimuose.

Tą pačią dieną 20 val. paskaitą, pareikalavusią net pertraukos, dar spėjo perskaityti dr. Ant. R u k š a iš Augsburga. Moderatorius pristatė prelegentą auditorijai kaip savanorių-kūrėją, 1936 įsigijusį filosofijos doktoratą Vienoje, profesoriavusį Vytauto Didžiojo universitete Kaune ir Pabaltijo universitete Vokietijoje, mokytojavusį bei direktoriavusį Vasario 16 gimnazijoje, romėnų klasikų ir lietuvių kalbą vertėją. Jo paskaitos tema - K a i k u r i o s š i ū d i e n ū L i e t u v o s š v i e t i m o p r o b l e m o s .

Ieškodamas atsakymo į klausimą, ar lietuvių tauta silpsta, ar stiprėja, prelegentas gvildeno Lietuvos gyventojų išsimokslinimo ir rusifikacinės indoktrinacijos problemą. Anot jo, tiek pagal 1959, tiek ir pagal 1970 Sovietų Sąjungos statistiką Lietuvos gyventojų su

aukštuoju ir viduriniu mokslu procentas žemiausias iš visų 15 Sovietų Sąjungos respublikų. Dėl ypatingos geofizinės padėties nuo 1939 Lietuva išgyveno du karus, tris okupacijas, masinius trėmimus, genocidą, partizanines kovas, gyventojų pasitraukimą svetur, tuo netekdama labiau išsilavinusios gyventojų dalies. Išgyvenusios irgi panašius antrojo pasaulinio karo ir pokario įvykius, Latvija ir Estija gyventojų išsilavinimo atžvilgiu vis dėl to yra pirmaujančiose vietose.

Lietuva išsimokslinimu atsilikusi nuo Latvijos ir Estijos dėl skirtingo paveldėjimo iš carinės Rusijos valdymo laikų, dėl Lietuvos žydų genocido ir dėl gyventojų sudėties pasikeitimo ryšium su teritoriniais 1939-1945 pasikeitimais. Aukštesnysis Latvijos ir Estijos gyventojų sluoksnius buvo vokiečiai, Lietuvos - žemos kultūros rusai ir sulenkėję bajorai. Lietuvoj baudžiava buvo panaikinta keletu dešimtmečiu vėliau, negu šiaurės kaimynuose. Tik Lietuvoje nuo 1842 nebuvo jokios aukštosios mokyklos. Tik Lietuvoje 1864-1904 buvo uždrausta.sava spauda. Lietuvoje ir miestai bei pramonė teaugo daug lėčiau ir Lietuvos miestuose lietuvių gyventojų procentas buvo keletą kartų, o sostinės net keliasdešimt kartų mažesnis, negu Latvijos gyventojų latvių ir Estijos - estų. 1923 Lietuvoje beraščiai tebesudarė dar arti trečdalis visų gyventojų, kai Estijoje 1918 jau beveik nebebuvo analfabetų.

Dėl žydų genocido Lietuva neteko 25% inteligentijos, Latvija žymiai mažiau, Estijoje žydų gyventojų nuošimtis nepasikeitė. 1945 Estija ir Latvija neteko prie Rusijos priskirtos teritorijos su žemo išsilavinimo gyventojais. Lietuva gavo pusę milijono žemo išsimokslinimo vilniečių. Arti 7% Lietuvos gyventojų repatrijavus į Lenkiją, likusiųjų Lietuvoje lenkų išsimokslinimo lygis buvo 4 kartus žemesnis už bendrą Lietuvos gyventojų išsimokslinimo vidurkį. Be to, apie 150.000 kiek aukštesnio išsilavinimo gyventojų buvo evakuota iš Klaipėdos krašto. Lietuva yra netekusi apie vieną milijoną daugiausia labiau išsilavinusių gyventojų ir yra gavusi apie pusę milijono žemo išsimokslinimo gyventojų.

Dabar studentų procentu pagal gyventojų skaičių Lietuva užima 6-tą vietą tarp sovietinių respublikų, o specialinių mokyklų mokinių skaičium - pirmą vietą. Gyventojų išsimokslinimo atsilikimas ilgainiui galės būti išlygintas.

Dr.A.Rukša suminėjo daugybę šių dienų Lietuvos lietuviškumo nenaudai kalbančių rusinimo reiškinių, kylančių iš vieno šaltinio - iš Lietuvos priklausymo Maskvai. Kiek Lietuva buvo ir yra lietuviška ir koks jos lietuviybės pajėgumas, apsprendžia 4 kriterijai: 1) lietuvių tautybės % Lietuvoje, 2) tautinis lietuvių susipratimas ir atsparumas, 3) lietuvių išsimokslinimas ir 4) tautinės kultūros lygis. Šių dienų Lietuvos teritorijoje lietuvių tautybės gyventojų prieš karą buvo 67,9%, o 1970 - 80,1%. Nepaliaujamai maskvinei indoktrinacijai iki šiol nepasisekė įtikinti lietuvių, kad rusas iš tikrųjų esąs "vyresnysis brolis", kad "šalį" reikia labiau mylėti už Lietuvą, kad rusų kalbai reikia teikti pirmumą prieš kitas kalbas. Ir statistikos patvirtina, kad Lietuvoje gyvenančių lietuvių tautinis atsparumas stiprėja, kai kitose sovietinėse respublikose gyvenančių lietuvių lietuviškumas silpsta. Lietuvių studentų bei vidurinių mokyklų mokinių % šiandien Lietuvos ribose aukštesnis už tą %, kuris buvo prieš karą nepriklausomos Lietuvos teritorijoje. Ir lietuvių mokslo darbuotojų % dabar nemažesnis, negu prieškarinis. Lietuvių tauta dabar pajėgesnė ir savo sukurtais kultūros turtais. Išvada: nepaisant lietuviybės slopinimo, lietuvių tautos atsparumas sustiprėjo. Laikas tuo tarpu tebeveikia daugiau lietuvių tautos naudai, negu nenaudai. Antroje XIX a. pusėje prasidėjęs mūsų tautos atgimimas, stiprėjimas ir konsolidavimasis tebevyksta ir dabar.

- 8 -

Liepos 19 ryto paskaitininko dr. J. G r i n i a u s moderatoriui ne-
reikėjo pristatyti - jis gerai pažįstamas studijų savaičių dalyviams,
o ir vakar apie jį jau buvo kalbėta. Šiandien kalbėjo jis pats apie
B a l i o S r u o g o s d r a m a t u r g i j o s a p m a t u s.

Prelegentas pirmiausia pastebėjo, kad š.m. spalio 16 sukanka 25 metai
nuo dramaturgo mirties, kurią paankstino nacių koncentracijos stovyk-
la ir paskutiniai gyvenimo metai Stalino diktatūroje. Yra žinių, kad
prieš mirtį rašytojas susitaikė su Bažnyčia, V. Mykolaičiui-Putinui
tarpininkaujant.

Pirmuosius eilėraščius B. Sruoga pradėjo spausdinti "Aušrinėj" ir "Ry-
gos Balse" 1912, būdamas 16 metų amžiaus. Subrendęs reikėsi kaip po-
etas lyrikas, kritikas, literatūros istorikas, teatro teoretikas, dra-
maturgas, publicistas. Artimiausia jo širdžiai buvo dramatinė kūryba,
kurios neapleido net kacete. Iš viso Sruoga yra parašęs 13 dramatinio
žanro veikalų. Drama labiausiai atitiko jo sielos būseną. Prof. St.
Ylos teigimu, dramaturgas buvo prieštaringo būdo individualistas,
maištaujantis prieš kasdienę aplinką (žr. "Žmonės ir žvėrys").

Jo dramoms skirstytinos į tris rūšis: istorines, revoliucines ir far-
sines. Komedijose bei farsuose ("Uošvė", "Dobilėlis penkialapis",
"Pranciškiuko marškinėliai", "Pagunda" ir "Aitvaras teisėjas") jam rū-
pėjo daugiau sudarinėti juokingas situacijas, negu piešti žmonių cha-
rakterių ydas.

Revoliucinės dramoms (protestai prieš netikusią socialinę ir politinę
santvarką): "Baisioji naktis", "Apyaušrio dalia", "Pajūrio kurortas".
Paskaitininkas atpasakojo kiekvienos tų dramų turinį ir jas įvertino.

Istorinės dramoms: "Milžino paunksmė", "Radvila Perkūnas", "Algirdas
Izborske", "Kazimieras Sapiega", "Pavasario giesmė" ir nebaigtoji
"Barbora Radvilaitė". Vaizduodamas istorines asmenybes, rašytojas jas
sustilizavo pagal savo idėjas ir savo sielos savybes, dažnai jas iš-
kreipdamas. Toks Sruogos buvo sukurtas ir Kazimieras Sapiega. Istori-
kas A. Šapoka rado ir daugiau istorinių klaidų toje Sruogos dramoje.
Istoriškesnės dramoms, anot A. Šapokos, esančios "Milžino paunksmė" ir
"Radvila Perkūnas". Aplamai pasakytina, kad rašytojas ne tik su isto-
riniais asmenimis, bet ir su istorinėmis aplinkybėmis elgėsi gana
laisvai.

Savo meno teorijos B. Sruoga nėra nuodugnai išryškinęs. Esminiais
dramoms elementais jis laikė veiksmą ir veikėjus, ypač jų charakterius.
Tačiau jo istorinėse dramose veiksmas nėra vieningas, bet įvairus,
kontrastingas: šalia rimtųjų, įvedamos komiškos scenos, minios dalyva-
vimas.

Vienas B. Sruogos veikėjų pagrindinių bruožų yra komiškumas. Persona-
žams stinga monumentalumo, platumo. Jo dramoms būdingos lūžiais, kurie
sudaromi herojų atsivertimais bei kitokiais pasikeitimais. Keliamos
tautinės istorinės idėjos, mažai teužgriebiama visažmogiškų problemų.

Diskusijų dalyviai abejojo, ar istorinėms dramoms reikalingas kietas
laikymasis istorinės tikrovės; svarbesnis esąs psichologinis veiksmo
ir personažų charakterių pagrindimas. Nurodytos kai kurios "Milžino
paunksmės" gimimo aplinkybės (drama parašyta Vytauto Didžiojo metų lite-
ratūros konkursui).

Popietinė liepos 19 paskaitininkė buvo dr. Ona V y š n i a u s k i e -
nė iš Švedijos. Į Švediją ji atvyko tik prieš ketvirtą metų. Lietuvą
paliko 1946, pasinaudodama vykusia Lietuvos lenkų repatriacija.

Sunku buvo pirmaisiais metais svetimame krašte. Studijuodama Varšuvoje, baigė Lietuvoje pradėtus medicinos mokslus.

Dr. O. Vyšniauskienės pranešimo tema - **L e n k i j o s l i e t u v i a i**. Prelegentė nurodė, kad žmonių perkėlimas iš Lietuvos į Lenkiją pokario metais tęsėsi 5-6 metus. Ta proga pasinaudojo 178.013 asmenų, tarp kurių buvo ir apie 2.000 lietuvių.

Prieš keletą metų buvo skelbiama, jog Lenkijoje gyvena apie 30.000 lietuvių. Apie 10.000 jų yra senieji Seinų ir Suvalkų apylinkių gyventojai. Kitomis žiniomis lietuvių skaičius esąs žymiai mažesnis - tik apie 10.000: Punske rajone apie 7.000. Lietuvių gyvenamieji kaimai: Vidugiriai, Barbiškės, Pristavonys, Narininkai, Vaitkiemis, Valinčiai, Vaičiuliškės, Žvykeliai, Juodeliškiei, Sinalėnai, Punskas. Pirmas po karo viešas lietuvių saviveiklininkų pasirodymas įvyko 1951 birželio 1 Ožkiniuose, Suvalkų apskr. 1956 atidaryti Kultūros namai Punske. 1957 įsteigta LVKD (Lietuvių visuomeninės kultūros draugija), turinti šiuo metu 1.750 narių, apsijungusių į 44 rėtelius. Šiemet numatomas VI tos draugijos suvažiavimas Seinuose, kur leidžiamas ir draugijos laikraštis "Varsnos".

Pernai mokslo metu Seinų apskrityje veikė 9 pradžios mokyklos su lietuvių dėstomąja kalba. Lietuvių kalbos Seinų apskr. mokėsi 771 mokinys. Nuo 1956 Punske veikia lietuvių vidurinė mokykla, kuriai vadovauja direkt. Juozas Paransevičius. Iki šiol ji yra išleidusi 176 abiturientus. 23 jų jau yra baigę aukštąjį mokslą, o 32 dar studijuoja. Pernai Punske lietuvių gimnazija išleido 20 abiturientų, kurių 13 stojo į aukštąsias Lenkijos mokyklas, o 6 išvyko studijuoti į Vilnių. Taip Lenkijos lietuviai tolydžio prisiaugina savos inteligentijos.

Vakarinis liepos 19-tos prelegentas buvo kun. prof. L. B u d r e c k a s (JAV). Jo paskaitą apie J u o z o N a u j a l i o m u z i k i n ė v e i k l ą i r k ū r y b ą skaitė ir iš plokštelių pagrojo keletą jo kūrinių kun. K. S e n k u s iš Stuttgarto.

Moderatorius nurodė, kad šios paskaitos autorius yra didelis bažnytinės muzikos žinovas, vadovavęs mišriajam Kauno bazilikos chorui, sukomponavęs giesmių.

Iš paskaitos klausytojai patyrė, kad J. Naujalis buvo gimęs 1869.IV.9 Raudondvary mažažemio valstiečio šeimoje, turinčioje 14 vaikų. Tėvas buvo zakristijonas, o krikštatėvis K. Stankevičius - vargonininkas. 1884 grafas B. Tiškevičius pasiuntė J. Naujalį į Varšuvos muzikos institutą, kurio vargonų klasę jis labai gerai baigė 1889. Vėliau studijavo dar kompoziciją. Vargoninkavo Vabalninke, Rietave ir nuo 1892 - Kauno katedroje. Studijavo bažnytinę muziką Regensburge. Grįžęs Kaunan, suorganizavo plačiai pagarsėjusį berniukų chorą ir "Dainos" chorą bei draugiją. 1908 įsteigė Šv. Grigaliaus vargonininkų draugiją, 1924 persiformavusią į Šv. Cecilijos draugiją, ir vargonininkų mokyklą, 1920 tapusia Kauno valstybine konservatorija.

Pirmojo pasaulinio karo pradžioje buvo išvykęs į Vilnių, kur patyrė daug vargo. 1916 grįžęs į Kauną, J. Naujalis atgaivino mišrų katedros chorą. Jame giedojo ir šios paskaitos autorius, vėliau tapęs to paties choro dirigentu.

1922 lankėsi JAV-bėse, kur rinko aukas "Meno" draugijai ir skaitė paskaitas apie muziką Lietuvoje. Buvo Lietuvos 1924, 1928 ir 1930 Dainų švenčių organizatorius. Mokytojavo konservatorijoje, vargoninkavo bazilikoje ir kūrė. 1934.IX.9 Kauno valstybės teatre koncerto metu apalpo ir nuvežtas į ligoninę netrukus mirė.

- 10 -

J.Naujalis buvo labai religingas ir doras žmogus. Sukomponavo apie 200 kūrinių: 27 dainas chorui, suharmonizavo 17 liaudies dainų chorams, parašė 4 duetus bei trio, 5 solo dainas, 20 instrumentinių veikalų ir apie 80 religinės muzikos kūrinių, tarp kurių 13 mišių. Rašant bažnytines kompozicijas, muzikos formų pasirinkimo atžvilgiu jo kelrodžiu buvo pop.Pijaus X "Moto proprio". Dėl to jo parašytosios mišios yra tikrai bažnytinės: rimtos, išdidžios, giedrios nuotaikos ir kartu maldingos. Jo kūrinių melodijos yra paprastos, lengvos išmokti ir tikrai didingai iš gilumos širdies plaukiančios. Pavyzdžiu gali būti mišios "Vulnerum Christi". Paskaitininkas taip glaustai apibūdino J.Naujaliao muzikinę kūrybą: "Jo širdyje buvo įtemptos dvi stygos, kurios užgautos išduodavo puikius Bažnyčios ir Tėvynės mėlės garsus".

Savo kūryba jis užsitarnavo lietuvių muziko patriarcho vardą. Jo 42 metų veikla gali būti atžymėta lietuvių muzikos kultūros istorijoje kaip Juozo Naujaliao epocha, davusi Lietuvai ištiesą kartą gerai paruoštą profesionalų muzikų.

Ketvirtadienio, liepos 20, rytiniame posėdyje paskaitą "L i e t u v o s K a t a l i k ų B a ž n y č i o s g r u m t y n ė s s u v a l s t y b i n i ų a t e i z m u 1 9 4 0 - 1 9 7 1" skaitė istorikas kun. lic. R. K r a s a u s k a s iš Romos. Kruopščiai paruoštoje ir gerai dokumentuotoje paskaitoje buvo apžvelgtos sovietinio režimo pastangos nuo pat okupacijos pradžios iki mūsų dienų palaužti laisvės laikais klestėjusį lietuvių tautos religinį gyvenimą.

Jau pirmojo bolševikmečio metais Lietuvos Kat.Bažnyčia padaryta milžiniškų nuostolių. Dar piktesnis persekiojimas pasikartojė, prasidėjęs okupacijai 1944.

Po trumpos chronologinės apžvalgos paskaitininkas apibūdino Bažnyčios nuostolius atskiruose jos darbo laukuose. Iš daugiau negu tūkstančio katalikų bažnyčių šiandien veikia 628, tarp jų 61 be savo kunigo. Jos visos nusavintos valstybės, kuri iš tikinčiųjų bendruomenės už naudojimą bažnytinių pastatų ima lupikiškus mokesčius, kad tuo būdu tikintieji būtų privarginti, bažnyčios uždarytos ar panaudotos kitiems tikslams. Sudaromi nenugalimi sunkumai, norint pataisyti bažnyčias, ypač mėlines, esančias avarinėje būklėje. Sovietiniais kulto įstatymais griežtai uždrausta vienai parapijai ar vyskupijai teikti betkokią pagalbą kitai.

Vietoj buvusių prieš karą 1.450 kunigų Lietuvoje šiuo metu yra 804, kurių 62 invalidai, 105 susiaurintomis teisėmis. Pilnai sielovados pareigas eina tik 649 kunigai: 566 klebonai ir 83 vikarai. Per 31 metus mirė 658 kunigai, o naujų iššventinta 334.

Labai suvaržytas naujų kunigų paruošimas. Vietoj buvusių 4 kunigų seminarijų veikia tik viena su aprėžtu 30 seminaristų skaičiumi. Naujų kunigų skaičius neatstoja išmirštančiųjų. Pvz. pernai iššventinti 6 klierikai, o mirė 12 kunigų. Stojimas į seminariją labai suvaržytas, taikant administracines priemones norintiems būti klierikais.

Išskyrus du trumpus "atoslūgius" po Stalino mirties ir vykstant pasiruošimams į II Vatikano susirinkimą, partija ir režimas veda nuolatini tikinčiųjų puolimą. Valstybinėmis priemonėmis visokeriopai remiama kovojančioji bedievybė, kai tuo tarpu tikintieji neturi nei priemonių, nei teisės gintis.

Ir vis dėlto tikėjimas gyvuoja, nors tikinčiųjų grumtynės su valstybine bedievybe labai nelygios. Šitoje Dovydo kovoje su Galijotu Baž-

nyčia, atsakydama ribotu Dievo žodžio skelbimu ir tyliu pasipriešinimu, išlaikė savo bažnytinę santvarką. Nuo 1968 Lietuvos tikintieji ir kunigai pradėjo ginti savo teises viešais skundais, kurie surado atgarsį ir laisvajame pasaulyje. Sovietiniam režimui sunkiau nuslėpti nuo viešosios nuomonės grubius kunigų teismus ir nuolatinį bedieviškos valstybės kišimąsi į Bažnyčios reikalus. Naujausieji įvykiai Lietuvoje parodė, kad kova ir kančia gamina galiūnus.

Popietėje savaitės dalyviai išklauė Europos lietuvių fronto bičiulių metinės konferencijos proga suruoštą viešą paskaitą " 3 0 m e t ų L i e t u v i ų F r o n t u i ". Skaitė dir. V. N a t k e v i č i u s .

Paskaitininkas konstatavo, kad istoriškai Lietuvių Fronto pradžia reikia laikyti 1941 rugsėjį, kada atsišaukime prieš vokiečių okupacinės valdžios paskelbtą jų tarnybai Lietuvos vyrų registraciją pirmą kartą viešai pasirodė Lietuvių Fronto vardas. Lietuvių Fronto esminė žymė yra rezistencija, priešinimasis pavergėjui. Priešindamasis vokiškam okupantui, LF stengėsi sukliudyti vokiečių valdžios kėslus - alinti mūsų tautą biologiškai ir kultūriškai. Tam reikalui LF-te buvo politinis-informacinis skyrius, leidęs pagrindinį laikraštį Į LAISVĘ, POGRINDŽIO KUNTAPLĮ, LIETUVOS JUDĄ, registravusį okupanto šnipus ir pataikūnus. Karinis LF skyrius organizavo karinius dalinius, telkė ginklus tam momentui, jei būtų reikalo, griuvus frontui, Lietuvoje palaikyti tvarką ginklu. Politinėj srity LF aktyviai dalyvavo rezistencinės vadovybės - Vyriausiojo Lietuvos išlaisvinimo komiteto (VLIKO) sudaryme 1943 gale. Kai 1944 bolševikai antru kartu okupavo Lietuvą, LF atstovas VLIKe vienintelis iš VLIKO narių nepasitraukė iš krašto. Jame likę frontininkai kartu su kitomis organizacijomis sudarė Lietuvos rezistencinę vadovybę, kuri vedė partizanines kovas iki 1952. Šios kovos labiausiai žinomi didvyriai S k r a j ū n a s - J u o z a s L u k š a ir J u l i j o n a s B ū t ė n a s yra frontininkai.

Tremty frontininkai gyvai gynė rezistencinę mintį krašte (konkrečiai: partizanų sąjūdį) ir pabrėžė rezistencijos prasmę ir išeivijos sąlygomis. Tremty iškyla žymieji frontininkai: prof. J. Ambrazevičius-Brazaitis, prof. A. Maceina, prof. Z. Ivinskis, doc. dr. J. Grinius, doc. dr. A. Damušis, L. Prapuolenis ir kiti.

Antroji esminė LF žymė yra pilnutinės demokratijos principas. LF reikalauja demokratijos kultūrinėj srity: valstybė neturėtų kištis į kultūrinius-pasaulėžiūrinius bendruomenių reikalus. Sakysim, pasaulėžiūrinės bendruomenės turėtų turėti teisę steigti savo pasaulėžiūros mokyklas, tuo būdu valstybė negalėtų per mokyklas primesti jaunimui valdančiųjų pasaulėžiūrą.

Socialinėj srity LF reikalauja socialinės demokratijos, skelbdamas, jog nuosavybę reikia padaryti visuotine. "Turi išnykti beturčiai, kaip politinėj demokratijoje yra išnykę beteisiai". Tam tikslui pasisakoma už nuosavybės normavimą, kai ši ima telktis vienose rankose.

Vakariniame posėdy pagerbtas savaitinių pradininko bei ilgamečio paskaitininko istoriko prof. Z e n o n o I v i n s k i o atminimas. Paskaitą apie jo asmenį, mokslinę ir visuomeninę veiklą skaitė tarptautinio Popiežiškojo šv. Grigaliaus universiteto Romoje profesorius, istorijos fakulteto dekanas kun. dr. P. R a b i k a u s k a s .

Penktadienio, liepos 21, rytiniame posėdyje kalbėjo kun. dr. J. J ū r a i t i s iš Sitteno (Šveicarija) tema: " T a u t i š k u m o ir r e l i g i j o s s a n t y k i s ". Jis pastebėjo, kad sovietiniai autoriai, kurie nagrinėja išeivijos gyvenimą, gana aiškiai mato

nr 12 -

mūsų sunkumus, kylančius iš to, kad jaunoji karta tautiškumą kitaip suvokia. Peržiūrint tradicinius lietuviškus ir katalikiškus ryšius savime kyla reikalas apsvarstyti tautiškumo ir religijos santykį, atskirti jame pripuolamus dalykus nuo nepripuolamų. Paskaitininkas trumpai aptarė tautos ir religijos sąvokas ir nustatė jų dialektinį sąryšį. Jis aiškiai ir griežtai pasisakė prieš tautos suabsoliutinimą, kurio išdava yra ta, kad tautiškumas paviršta blogiausios rūšies šovinizmu. Ieškodamas savo būvio pagrindo, žmogus atranda Dievą. Religijoje atsiveria erdvė žmoniškumui klestėti, o tautiškumas tai erdvei suteikia savitą spalvą. Ta prasme tautiškumas religijoje randa savo pagrindą, o religija tautiškume savo klestėjimo sąlygą. Paskaitininkas reiškė nuomonę, jog šiandien lietuviai gerai išvėlgią, kad pavojinga išskirti tautiškumo ir religijos pradus, kai tuo tarpu dar reiškiasi iš senosios kartos paveldėtas prietaras jų nejungti.

Popietiniame posėdyje buvo išklaustyti pranešimai apie I I P a s a u l i o l i e t u v i ū j a u n i m o k o n g r e s ą ir I V T a u t i n i ū š o k i ū š v e n t ą Čikagoje. Pagrindinę pranešimą padarė A. H e r m a n a s . Jis susidarė aiškią nuomonę, kad užsieny gimęs ir išaugęs jaunimas nebijo pasaulyje pasirodyti lietuviais. Abiejų renginių didingi vaizdai paliko gilius išpūdžius dalyviams ir juos surišo tamsesniais ryšiais. Šiuo kongresu lietuviškasis jaunimas siekė pažadinti tautinį gyvastingumą ir tai pavyko. Pranešėją plačiai papildė savo pastebėjimais stud.J. B i e l s k u t ė iš Čikagos. Išpūdžiais dar pasidalino dr. J. N o r k a i t i s ir A. G r i n i e n ė .

Vakare prieš tradicinę T ė v y n ė s v a l a n d ė l ė paskaitą " L a i s v ė s k o v o s p o k a r i o L i e t u v o j e " skaitė dr. K. J. Č e g i n s k a s , skandinaviškojo Baltų instituto vicepirmininkas. Istorinėje partizaninio sąjūdžio apžvalgoje paskaitininkas išskyrė tris skirtingus organizacinius laikotarpius: 1944-46, 1946-49 ir 1949-52.

Gaivalinėje ginkluotosios kovos pradžioje didelį vaidmenį suvaidino trys pagrindinės, dar vokiečių okupacijos metais iškilusios kovos organizacijos: "Geležinis vilkas", "Kęstutis" ir "Lietuvos laisvės armija". Iš jų daugiausia buvo žinoma pastaroji, todėl pirmasis partizaninio sąjūdžio laikotarpis gali būti tiesiog vadinamas LLA vardu.

Naujas organizacinis laikotarpis prasidėjo 1946 vasarą, kai susidarė vieninga vyriausioji vadovybė, o LLA vardą pakeitė BDPS (Bendras demokratinis pasipriešinimo sąjūdis). Šiame laikotarpyje atsisakyta atviro karo būdo, taktikos ir veikimo metodai labiau pritaikinti nusitęsios okupacijos sąlygoms. 1949 pradžioje galutinai panaikintas BDPS vardas, kurį pakeitė LLKS (Lietuvos laisvės kovos sąjūdis). Jo vadovybė 1952 dėl pasikeitusių krašte sąlygų ginkluotąją kovą sustabdė, veikliuosius kovotojus nukreipė į pasyvų pasipriešinimą "iki to laiko, kada jie galės gauti progos ištesėti savo priesaiką kraštui". Nors 1952 pasibaigė organizuotas Lietuvos partizanų sąjūdis, tačiau atskiri jų veiksmai nusitęsė dar gerokai po Stalino mirties. Tai liudija įvairūs sovietiniai šaltiniai.

Kovoje už laisvę partizanai sukrovė milžinišką dvasinį kapitalą ateities Lietuvai. Pati jauniausioji lietuvių karta, kaip liepsnomis paliudijo Romas Kalanta, negyvena tėvų ir senelių sukaupto moralinio kapitalo nuošimčiais, bet atneša save kaip gyvą auką.

Šeštadienio, liepos 22, rytmetį paskutinę savaitės paskaitą skaitė dr. J. N o r k a i t i s tema " P i r m o j i L i e t u v o s R e s p u b l i k o s k o n s t i t u c i j a 1 9 2 2 m . " .

Pažymint Steigiamojo seimo prieš 50 metų užbaigtąjį istorinį darbą, tiesiant pamatus atgimusios Lietuvos demokratinei valstybei, paskaitininkas išnagrinėjo vedamąsias konstitucijos teksto mintis, nušvietė jų istorines šaknis ir reikšmę dabarčiai. Nuodugnai aptaręs tautos, seimo ir vyriausybės veikmių santykius, paskaitininkas savo išvadoje išryškino Steigiamojo seimo demokratinius siekimus ir ragino juos tinkamai vertinti šiandieninėje perspektyvoje.

Tėvynės valandėlės programoj solo ir duetu dainavo kun. K. S e n - k u s ir Br. G a i l i u t ė-Spies, pianinu palydimi pianistės R. Lampsatytės.

Šeštadienio vakare koncertavo pianistė Raminta L a m p s a t y t ė ir jos palydima Br. G a i l i u t ė-Spies. Pianistė atliko J.S.Bach'o, L.v.Beethoveno ir M.Regero kūrinius. Br.Gailiutė pateikė ilgą operų arijų ir vokiškų bei lietuviškų dainų koncertą. Jos atlikti autoriai - W.A.Mozart, J.Brahms, Fr.Schubert, M.K.Čiurlionis-V.Banaitis, V.Klova, V.Kairiūkštis ir J.Gruodis. Naujiena buvo jaunos pianistės R.Lampsatytės gabus pasirodymas. Ji yra atvykusi iš JAV-bių į Berlyną gilinti muzikos studijų ir jau spėjo įstoti pilnateise nare į VLB Berlyno apylinkę. Iki šiol Europos lietuviai jos dar nebuvo girdėję.

Studijų savaitės metu didžiojoje salėje veikė dail.A.K r i v i c k o suruošta kultūrinė p a r o d a su išeivijos ir tėvynės skyriais ir buvo rodomi kultūriniai f i l m a i.

Išeivijos skyriuje: 1) A.a. prof.dr.Z.Ivinskio darbai ir nuopelnai Lietuvos istorijai (leidiniai, foto-nuotraukos); 2) Alg.Kezio, S.J., meninės fotografijos leidiniai; 3) Kultūros žurnalai ir spauda, ir 4) Lietuvių ir užsienio spaudos balsai apie Romo Kalantos ir kit.su-
sideginimą, protestuojant prieš Lietuvos okupaciją.

Tėvynės skyriuje: Lietuvos gamta fotografijoje. Pagrindą sudarė B. Aleknavičiaus meniniai foto darbai iš mūsų gintarinio pajūrio. Sienas puošė meniški plakatai, dideli Lietuvos gyvūnijos, dirvožemio, klimato žemėlapiai, meninės Lietuvos fotografijos, etnografijos leidiniai ir kultūros žurnalai.

Liepos 19 ir 21 popiet parodyti filmai. Išeivijos: Dvylika ir Lietuva - Europos krepšinio nugalėtoja. Tėvynės: Skriskite, baltos gulbės, Šimtamečių godos, Putino pėzijos vakaras, Lietuva šiandien ir Gražioji mokykla.

----- xXx -----

M Ū S Ū B E N D R U O M E N Ė J E

S t u t t g a r t

Baisųjį Birželį stuttgartiškiai prisiminė birželio 4 Bad Cannstatte kun.K.Senkauš laikytomis pamaldomis ir susirinkimu, kuriame atidaromąjį žodį tarė VLB Stuttgarto apylinkės pirmininkė Z.Glemžienė, o paskaitą dienos tema skaitė VLB Memmingeno apylinkės pirmininkas Vyt. Bernotas. Eilėraščių deklamavo abitur.Alfr.Lutz'as. Stud.Sib.Lentz'ai-tė perteikė vokiečių spaudos informaciją apie tragiškuosius įvykius Kaune š.m. gegužės 14, 18 ir 19. Minėjimas baigtas tautos himnu.

R o m u v a

Visuotinis VLB Romuvos apylinkės narių susirinkimas įvyko birželio 10 gimnazijos patalpose. Pirmininkavo mokyt.V.Svilas, sekretoriavo

ateinančių mokslo metų abiturientas A.Valiūnas. Apylinkės pirmininkas Sal.Antanaitis pranešė, jog apylinkė turi 39 narius. Apžvelgdamas kultūrinę veiklą, pranešėjas suminėjo narių išvyką į operos spektaklį Manneime, į tarptaut.knygų mugę Frankfurte, kovo 18 su-ruošta lietuvių-estų susitikimą Romuvoje su paskaita, poezijos vakaru ir tautinių šokių grupių pasirodymu bei vaišėmis. Be to, surengtos kun.H.Šulco išleistuvės ir apylinkės narių susitikimas kaimo sve-tainėje per Tris Karalius. Paremti Suvalkų krašto lietuviai, pasiun-čiant jiems drabužių siuntinių.

Iždininkas A.Veršelis painformavo, kad per praėjusius veiklos metus turėta 740,--DM pajamų ir 703,75 DM išlaidų. Kontrolierius A.Krivic-kas savo pranešime pastebėjo, jog atskaitomybė vedama tvarkingai. Ateinantiems veiklos metams priimta 760,--DM sąmata.

Į apylinkės valdybą išrinkti Sal.Antanaitis, A.Veršelis ir A.Valiū-nas, kontrolieriais - Alf.Krivickas ir Rič.Tendzegolskis.

M e m m i n g e n

Naujai išrinktoji VLB Memmingeno apylinkės valdyba š.m.birželio 11 taip pasiskirstė pareigomis: pirmininkas Vyt.Bernotas, sekretorius Elm.Dresleris, iždininkas Kasp.Radzevičius ir narys ypatingiems rei-kašams Vyt.Damijonaitis. Pirmasis jos nutarimas - š.m. birželio 18 suruošti Baisiojo Birželio minėjimą, į kurį paskaitininku kviesti Vasario 16 gimnazijos direktorių V.Natkevičių ir meninės programos atlikti - tautinių šokių grupę.

L ũ b e c k

Baisųjį Birželį estai, latviai ir lietuviai paminėjo birželio 14. Švč.Jėzaus Širdies bažnyčioje 10 val.atlaikytos iškilmingos pamaldos. 12 val. kapinėse padėti vainikai prie paminklų mirusiems lietuviams, latviams ir estams ir sugiedotos dvi giesmės. Kalbą pasakė VLB Lūbe-cko apylinkės pirmininkas Pr.Liegus, eilėrašį padeklamavo P.Zupkus. Sugiedotas Lietuvos himnas. Estai ir latviai savo išvežtuosius pami-nėjo prie savo paminklų mirusiesiems. Iškilmės buvo aprašytos vietos vokiečių spaudoje.

H a m b u r g e

Baisiojo Birželio minėjimas sujungtas su maldomis už religijos perse-kiojimą komunistų valdomuose kraštuose. Birželio 17-tą 18,15 val.Šv. Petro bažnyčioje atlaikytos ekumeninės pamaldos. Pamokslą pasakė pas-torius prof.dr.H.Echternach, žodį tarė ir maldas sukalbėjo dek.V.Šar-ka, klebonai K.Felgendreier ir Aug.Kelle, giedojo "Musica sacra" cho-ras. Prie bažnyčios durų išdalintas 17.054 lietuvių tėvynėje pasira-šytas memorandumas Jungtinių Tautų gener.sekretoriui K.Waldheimui. Daugelis vokiečių laikraščių memorandumą išsispausdino ištisai.

M a i n z

Birželio 18 po pamaldų įvyko VLB Mainzo apylinkės visuotinis narių susirinkimas, kurį atidarė pirmininkas J.Kriščiūnas. Jis padėkojo tėv.Alf.Bernatoniu už pamokslą trėmimų tema. J.Kriščiūnas kalbėjo taip pat apie prieš 31 metus sovietų pradėtus masinius lietuvių trė-mimus. Atsistojimu pagerbtos raudonojo genocido aukos.

Susirinkimui pirmininkavo dr.V.Totoraitis, sekretoriavo dr.B.Paltaro-kaitė. Apylinkės pirm.J.Kriščiūnas apžvelgė metinę veiklą, perskaity-tas Kontrolės komisijos pranešimas. Į naują valdybą išrinkti 3 asme-

nys, kurie dar tą pačią dieną taip pasiskirstė pareigomis: pirmininkas J.Kriščiūnas, sekretorius Alf.Miškelevičius ir išdininkas Ant. Staniulis. Kontrolės komisijos pirmininku išrinktas J.Cernius, nariu - Vl.Sivonis.

L e b e n s t e d t - S a l z g i t t e r

Š.m. 4-ame INFORMACIJŲ numery buvo paskelbta ne visiškai tiksliai VLB Lebenstedto apylinkės valdybos sudėtis. Ji yra tokia: pirmininkė Iz. Olišauskienė, vicepirmininkė I.Cerniauskienė, sekretorius P.Gaueris, išdininkas Em.Šneideraitis ir narys Br.Flinderienė.

V A I K Ų V A S A R O S S T O V Y K L A

Įvyko š.m. nuo liepos 23 iki rugpiūčio 13 Romuvoj. Vadovavo Hamburgo vargo mokyklos mokytojas Leonas Narkus, padedamas T.Lipšienės, savo žmonos Rūtos, Ir.Šiušelytės, Chr.ir Br.Johanssonų, R. Zimmermann'ienės ir J.Barasaitės. Dvasinį patarnavimą teikė kun.J.Dėdinas. Suvažiavo per 50 vaikų. Stovyklautojai virėjų O.Bartusevičienės, P.Jurgauskienės ir Leischner buvo gerai maitinami; palankiam orui esant maudėsi, ruošė iškylas į mišką, žaidė ir sportavo. Keletą vakarų praleido prie laužo. Kiekvieną savaitę turėjo progos pašokti bei pažiūrėti lietuviškų filmų. Rugpiūčio 10 suruošta sporto olimpiada. Laimėtojai apdovanoti premijomis.

Rugpiūčio 12 įvyko stovyklos uždarymas. 11 val.kun.J.Dėdinas atlaikė pamaldas ir pasakė gražų pamokslą. 18,30 įvyko vaikų pasirodymas su trumpais vaidinimėliais, eilėraščiais, tautiniais šokiais ir dainomis. Kalbėjo Vasario 16 gimnazijos direktorius V.Natkevičius, kviesdamas vaikus atvykti mokyti į šią mokyklą. 19,30 val. nuleista paskutinį kartą trispalvė, giedant tautos himną. Vedėjas L.Narkus nuoširdžiai atsisveikino su mažaisiais draugais. Tėv.A.Bernatonis dėkojo vaikučiams, kad jie buvo geri ir klausė vadovų, o vadovams - už pavyzdinę vadovavimą. 20 val. įvyko atsisveikinimo laužas.

Pažymėtinas stovyklos vadovo L.Narkaus sugebėjimas "prisijaukinti" jaunosius išdykėlius ir juos apvaldyti.

D r . P . K A R V E L I U I 7 5 m e t a i

Šiais metais per savo vardadienį dr.Petras Karvelis peržengė 75 metų slenkstį. Jubilianto gimtinė - Jiestrakio k., Šilavoto valsč. Nuo 1910 priklauso ateitininkams. Rusijoje veikė Liet.krikščionių demokratų partijoje, dalyvavo Liet.seime Petrapily. 1918 grįžo į Lietuvą. Buvo Liet.krikščionių demokratų partijos general.sekretorius, 1923 - tos partijos pirmininkas, 1924 - Seimo narys, 1925-27 - finansų ministris. Nuo 1926 buvo prie žemės ūkio rūmų veikusių įvairių žemės ūkio draugijų valdybose. 1940 pasitraukė į Vokietiją. Po karo čia buvo

VLIKO narys, nuo 1952 jo Vykd. Tarybos užsienio reikalų tarnybos valdytojas, nuo 1950 iki šiol - Pabaltijo tarybos gener. sekretorius. Dalyvaudamas Vokietijos LB veikloje, dr.P.Karvelis 3 metus buvo Tarybos nariu ir 7 metus - Garbės teismo pirmininku.

----- xXx -----

V A S A R I O 1 6 G I M N A Z I J O J

Pašventintas naujas bendrabutis birželio 17-tą. Išskilmės pradėtos 14 val. Architektas K.Hutter papasakojo apie namo statybą bei patį namą. Bendrabutį pašventino Vakaru Europos liet.katal.vysk.dr.A.L.Deksnys bei Liet.evang.ir liuter.Bažnyčios išėivijoje vyr.tarybos pirmininkas senj.kun.A.Keleris.

- 16 -

Gimnazijos direktorius V. Natkevičius kalbėjo vokiškai ir lietuviškai. Pasveikinęs garbinguosius svečius, jis pažymėjo, kad naujame bendrabuty bus 55 lovos. Jo statyba kainavo 560.000 DM. Vokiečių federalinė ir Baden-Württembergo vyriausybės skyrė po 200.000 DM, o lietuviai sudėjo 160.000 DM. Bendrabučio statytojai tesėjo. Dabar turi tesėti lietuviai tėvai, pripildydami naują namą savo atžalynu.

Baden-Württembergo vyriausybės vardu sveikino Ministerialdirigent A. Hasenöhr. Jis manęs, jog lietuviai turėtų didžiulis savo mokykla, kuri yra vienintelė lietuvių gimnazija laisvajame pasauly. Linkėjo, kad ji ištikimai tarnautų lietuvių kultūrai, papročiams ir lietuvių bei išlaikyti, o Baden-Württembergo vyriausybė ją remt. Kalbėtojas prisiminė lygiai prieš 19 metų įvykusį sukilimą prieš komunistinį režimą Rytų Vokietijoje ir dabar mus pasiekusią žinią apie lietuvių jaunuolių susideginimą ant tėvynės laisvės aukuro.

Aukų vajuos vedėjas tėv. Alf. Bernatonis pasidžiaugė, kad jau baigta statyti pusė namų. Turime juos mylėti ir prižiūrėti, nes yra mūsų visų.

Muzikos mokytojo K. Motgabis vadovaujamas mišrus mokinių choras padainavo keletą dainų, mokyt. E. Pauliukonytės išlavinta taut. šokių grupė pašoko. Mokyt. A. Krivickas paaiškino lietuviškus Joninių papročius. Gimnazijos kuratorijos valdyba pirmininko V. Natkevičiaus bute suruošė kavutę vokiečių įstaigų atstovams ir žymiesiems lietuvių veikėjams. Tuo tarpu parke vyko linksmieji žaidimai-varžybos. 21 val. uždegti laužai, prie kurių šviesos visi linksminosi iki išnaktų.

G I M N A Z I J O S Š O K Ė J A I M E M M I N G E N E

Iankėsi birželio 18. Meniška išpuoštoje salėje mokyt. E. Pauliukonytės paruošta tautinių šokių grupė sušoko keletą šokių. Svečius pasveikino apylinkės pirmininkas V. Bernotas. Lietuvišką dainą sudainavo mokyt. V. Vykintienės išmokyti vargo mokyklos mokiniai.

Prieš meninę programą paskaitą apie riaušes Lietuvoje skaitė gimnaz. direkt. V. Natkevičius. Jis iškėlė R. Kalantos ir kitų lietuvių susideginimo faktus ir aplinkybes. Jaunuolių aukos įpareigoja mus visus tapti sąmoningais lietuviams ir savo vaikus leisti į lietuvišką mokyklą. Po programos šokėjai buvo nepaprastai gerai pavaišinti.

M O K S L O M E T Ų U Ž B A I G A

Pabaigos aktas įvyko liepos 8 rytą. Direktorius V. Natkevičius pastebėjo, kad praėjusieji metai buvo bandymo metai. Daugiau laisvės buvo bendrabuty, bet nevisi sugebėjo ja tinkamai pasinaudoti. Įsisteigė mokinių komitetas.

Mokslo metai pradėti su 83 mokiniais, baigti su 77 (33 mergaitės ir 44 berniukai). Pradžioje iš Amerikos buvo 12 mokinių, liko 9. 60 mokinių perkeliama į aukštesnes klases, 5 gauna pataisas. Gimnaziją baigė tik viena abiturientė Romana Žutautaitė. 12 (tarp jų 2 abiturientai) liko kartoti kurso toje pačioje klasėje. 2 atleisti dėl blogo mokymosi. Geriausiai mokėsi II ir VIII klases. Geriausi mokiniai: Danguolė Jurgauskaitė II kl., Kristina Urbanaitė IV kl., Jurgėnas Margis III kl. ir kit. Geriausio elgesio mokiniai: D. Jurgauskaitė II kl., Kristina Žutautaitė VIII kl. ir Jurg. Margis III kl.

G I M N A Z I J A D A R P R I I M A P R A Š Y M U S

naujiems mokslo metams. Mokslas prasideda rugsėjo 11, į bendrabutį reikia suvažiuoti rugsėjo 10. Pastatytas naujas bendrabutis, kuriame gyvens visos mergaitės ir žemesniųjų klasių berniukai. Lietuviai tėvai! Atlikit savo tautinę pareigą - leiskit savo vaikus į vienintelę laisvajame pasauly lietuvių gimnaziją, kad jie išmoktų lietuvių kalbos ir išliktų lietuviams bei užsitikrintų ateitį.